

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

עקב

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת עקב

- ב..... ויאכילך את המן - האמונה כי אבינו שבשמים הוא הממלא כל צרכינו
- ג..... למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך - הקושי והייסורים כמתנה טובה
- ו..... תמיד נספר תהילתך - להודות ולהלל בכל עת ובכל שעה
- ו..... ישמח ה' במעשיו - גודל הנחת רוח לפניו ית' מעבודת בשר ודם, ובפרט בדורות האחרונים
- ט..... פרשת היראה - ענייני יראת שמים, וה'שכר טוב' ליראיו
- יד..... ואכלת ושבעת וברכת - מצוות עשה מדאורייתא של ברכת המזון וסגולותיה
- טז..... חיל ורעדה יאחזון - שבת מברכין אלול

פרשת עקב

נפלא בימי הגלות^א, כלומר, שאין מצב בו נאמר ח"ו שאפסה תקוה, כי לקוב"ה יש את הדרכים לפרנס את בריותיו בכל עת ועונה, בכל מצב ואופן.

הוסיף הנצי"ב לבאר את המשך העניין (פסוק טו) 'המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחריתך', שאין לפרש שהכוונה שיהיה לך טוב באחריתך, כי לפי"ז היה צריך לומר 'להיטיב לך', ומהו שאמר 'להיטיבך', אלא הכוונה להיטיב אותך - שאתה תהיה טוב יותר, והיינו שרצה הקב"ה להרגילם במדת הבטחון^ב, ועיקר הכוונה הוא ל'אחריתך' - לדורות האחרונים ולימי הגלות, שיוכלו בני ישראל להחזיק מעמד על ידי שיבטחו במוצא פי ה'^ג, וממנו יהיה מקור חיותם^ד.

ויאכילך את המן - האמונה כי אבינו שבשמים הוא הממלא כל צרכינו

בפרשתן (ח ג-ה), 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן וכו', למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם וכו', וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ומבאר הנצי"ב (העמק דבר) 'כי רצה הקב"ה להרגיל את ישראל בעיניו זה שלא יהא מקור פרנסתם נראים בעיניהם וכו' למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, ולפי הפשט תועלת ידיעה זו, [משום] שתהיה כמה עתים שלא תהיה שום תקוה להשיג לחם וא"כ יאבדו כל תקוה לחיות על הארץ, על בן הקדים הקב"ה ליתן כח ועצמה להתפרנס מכל מוצא דבר ה', וזהו תועלת

א. עניין נפלא מצינו בסוגיית הבטחון והאמונה בענייני הפרנסה, כתיב בפרשתן (ח יח), 'וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ובתרגום אונקלוס 'ותדפר ית ה' אלקיך ארי הוא יב לך עצה למקני נכסין' - שהוא נותן לך עצה לקנות נכסים. וכתב הרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ואתחנן ד"ה ואתחנן) בזה"ל, שצריך כל בר ישראל להאמין בכלל הנהגותיו, בין בגשמי בעסק פרנסתו ועסקי העוה"ז וכו', כי העצה והשכל שבא לו במוחו קודם שיעשה הדבר הוא שלוח אליו ממרום קדשו להדריכו בדרך ילך בכדי שישתכר וירויח במשא ומתן שהוא שרצון הא-ל ית' עליו בעת ההיא שיהא כך, וההיפוך ח"ו, באם שרצונו ית"ש להביאו לידי הפסד יתן בלבבו עצה ורצון שיעשה כך שע"י סיבה זו יבוא לו הפסד, עכ"ל.

וכך היה אומר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח עה"ת בשלח הערה ב), שהעולם רגילים לחשוב על העניים החיים מבקשת נדבות למחייתם ולא משתכרים מעמל ידיהם, כי עצלים הם וחפצים עבור זה לחיות על חשבון אחרים, ואין זה נכון, כי מאמינים אנו שהכל מן השמים, ומי שנגזר עליו להיות עני יוצקים עליו מן השמים 'עופרת' (בלייא) המכבדת עליו מלעסוק באיזה מלאכה או באיזה מסחר שיהיה, ולכן נשאר בעניותו.

ב. וכך כתב ה'רבינו בחיי' בזה"ל, במה שעניך והרעיבך, כדי שתראה ותקח מוסר ותגדל נפשך במדת הבטחון שהוא עיקר המצוות כולן, עכ"ל, והיינו שהסיבה שהקב"ה נתן לבני ישראל בצאתם ממצרים כשהלכו במדבר את המן - לחם מן השמים ולא השפיע להם לחם מן הארץ כדרך העולם, הוא כדי שיקנו בעצמם את מידת הבטחון, שהוא עיקר כל המצוות.

ג. וכך רמז לה הרה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע (תורת מהרי"ץ ד"ה כי על) בפסוק שבפרשתן (ח א) 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', שחיותו ושלות נפשו של אדם תבוא לו כאשר על כל מוצא - שבכל המוצאות אותו, יענה ויאמר - הכל נעשה בציווי ובמאמר פי ה'. הכל מונהג בהשגחה פרטית לטובה ולברכה. בזאת יחיה האדם, חיים כאלו קרויים 'חיים'. כי בזה תנוח דעתו ותשלו נפשו על ידי אמונתו התמה בה' יתברך ויתעלה, וצדיק באמונתו יחיה, כי האמונה הטהורה היא 'סם חיים'...

ד. פעם אמר הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע שחיותו ופרנסתו באה לו משני קיען - [פרה בשפת האידיש נקראת 'קיא' ומזכיר את תיבת 'כי' בלשון הקודש] 'כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו' (תהלים לג כא), אמר לו בן

האדם בעצמו וכו', אז האדם בטוח ונה ואינו הוא מאומה לענייניו, כי מה יועיל יכולתו נגד יכולת הבורא הדבוק עמו ומרגיש בהעדריו כביכול. וזה נקרא דביקות, והיא מצוה כוללת כבחינות שונות לכל אנשי האומה בלא הברדל, וכמו שאמרו (ילקוט תהילים רמז תשיט) על קרא (תהילים לב י) 'רבים מכאוכים לרשע והבוטה בה' חסד יסובבנהו' אפילו רשע ובוטה בה' חסד יסובבנהו, שבענין שהוא בוטה יושענו ה' מצד החסד.

למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך - הקושי והייסורים כמתנה טובה

בפרשתן (ח א), 'וענך וירעיבך ויאכילך את המן' וגו', וכן כתיב בהמשך העניין (פסוק טז) המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחריתך', וביאר בזה הרה"ק ה'נועם מגדים' זי"ע (בספרו אמרות מהורות על תהילים, כג א) כי מי שפרנסתו מצויה לו בהרחבה מבלי טורח אזי עלול הוא לפרוק עול ח"ו, וכדכתיב (יב-יד) 'פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך', על כן לא הזמין להם הקב"ה שתהא פרנסתם מצויה, אלא 'וענך וירעיבך' בכדי שעל ידי

וכך כתב ה'משך חכמה' על הכתוב בפרשתן (י ט), כי כאן נמצא יסוד נאמן למצוות הבטחון מן התורה, ולחיבת הקודש נעתיק לשונו, והענין, כי יש בטחון מוסרי כבטחון העם בהמלך כי הוא ידאג למחסורם, ויש בטחון טבעי כמו האשה תבטח בבעלה כי הוא ידאג בעד מחסורה, ויש בטחון יותר חזק כבטחון הבן באביו המלך כי ידאג בעדו, כמו שדואג עבור ענייני עצמו וזמין לו כל מחסורו. כל אלה העניינים נקבצו אצל השו"ת, הוא מלכנו הוא אבינו אם כן הוא יושענו (מלשה"כ ישעיה לג כב). ומסיבת האמונה, כי השם דבוק לנבראו להבין להם טרפם וצרכם, ולהגן עליהם מהמדות והחולי והעדר העניינים הנדרשים, ומרגיש עליהם יותר ממה שמרגיש האדם, וכביכול 'בכל צרתם לו צר' (ישעיה סג ט), והוא בעל היכולת האחד האמיתי הנצחי ויודע כל מקריו ומצפוניו ועלילות בני אדם, אם כן הוא חושש לטובתם יותר מהם על עצמם, אם כן הלא יהיה האדם יושב בטח ושליו ושקט, ולא יעשה הסיבות המוכרחות רק למה שהמילה על הנבראים גזירת הבורא יתברך, כמו שדבר בארוכה החסיד (בחובת הלבבות) בשער הבטחון. וזה הענין נקרא 'וכו תדבק', שכיון שיצייר האדם שהוא דבוק להשגחה העליונה מהשו"ת, ומרגיש השו"ת בענייניו יותר ממה שמרגיש

שיחו אף אני יש לי אותם שני קיען (פרות) ומדוע אין פרנסתי מצויה, אמר לו הרה"ק, אכן, יש לך שני קיען, אבל קיען אלו נדרש מהאדם לדעת כיצד והיאך חולבים אותם (ווי אזוי זיי צו מעלקן)... כלומר שיש להשריש בקרבו את האמונה בבטחון אמיתי להיות סמוך ובטוח בה' שימלא כל מחסורו, ואז אכן לא יחסר מאומה... (גירסת הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע).

ה. כתב הרד"ק על הפסוק (תהילים קמה יז) 'צדיק ה' בכל דרכיו', שענינו הרואות שבעלי חיים טורפים זה את זה וכגון חתול טורף את העכבר ואוכלו, ולכאורה צ"ב, וכי איזה צדק יש בדבר, אלא שהקב"ה היודע כי הגיע זמנו של העכבר למות - מסבב ומזמינו אל החתול שיטרפנו ובכך תשבע נפשו. ונמצא שלא 'החתול' הרג את העכבר, אלא הוא מת כי תמו קיצבת שנות חייו, רק הקב"ה שמנהיג עולמו מביאו אל החתול, מאחר שכבר ממילא נגזר על העכבר למות מוטב שיהא זה על ידי חתול לפרנסתו ולמאכלו.

וז"ל הרד"ק, כי בצדק וביושר נותן לכל אחד אוכל, ואע"פ שהחי טורף את החי ואוכל, כמו החתול לעכבר והאריה והדוב והנמר ושאר החיות האוכלות חיות אחרות וכן העופות הדורסים לעופות אחרים, הכל צדק מאתו, כי גם לחיות ולעופות הנטרפים נתן להם גם כן מאכלם בחייהם אלא שבהגיע קיצם למות גזר מקודם שתהיה מיתתם פעמים בהנאות בעלי חיים אחרים וכו'.

ו. בלשון חסידים מסופר על איש יהודי מחסידי ליובאוויטש בשם ר' רפאל בלינער ז"ל אשר בנו נחלה עד שהיה קרוב אל המתים יותר מאשר אל החיים, וירץ אל רבו הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע כשהוא ממרר בבכי, וביקש מהרבי שיתפלל על בנו הזקוק לרחמי שמים מרובים, נענה לו ה'צמח צדק', נו, טראכט גוט וועט זיין גוט (תחשוב טוב, יהיה טוב)... אמר רבי רפאל, שהרבי יחשוב... כי מי אני ומה אני שיועילו מחשבותיי, השיב לו הרה"ק, רצייתי ללמדך כי המחשבה לטובה פועלת פעולתה לטוב, וכלומר, כלומר שאין כל נפק"מ מי החושב, העיקר הוא - מה הוא חושב...

באר הפרשה - פרשת עקב

זה יכווננו את ליבם לאביהם שבשמים'. ועל כך ביקש דוד המלך ע"ה ואמר (תהילים כג א) 'ה' רועי לא אחסר' - שהקב"ה ירעה אותו באופן שלא יבוא לידי חסרון הנפש. ומכאן ימצא האדם מרגוע לעצמו, בעת עת אשר מרגיש 'חסרון' בענייני הנפש והגוף, אם בחסרון המזונות או בחסרון בריאות הגוף ושאר חסרונות הם וכיוצא בהם.

ז. וכבר כתב הסמ"ג על הפסוק (עשין סימן יז) 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך', וכתב הסמ"ג וז"ל, מצות עשה לצדק את הדין על כל מה שיארע לו, שנאמר 'וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך', דרשתי העשה הזה לרבים וכו', אם לא יבוא עניינו של אדם בטוב וכו' מצות עשה לחשב בלבו כי לטובתו נשתנו ענייניו.

פעם הגיע הרה"ק מטאהש זי"ע עם כמה מחסידיו לבקר את מורו ורבו מימי בחרותו ה"ה הרה"ק ה'ויחי יוסף זי"ע מפאפא אשר התגורר בבארא פארק, ופנה הרה"ק מפאפא אל ה'פמלייה' שנלוותה אל הרה"ק מטאהש והחל להפליג בשבחו של רבם, אשר כבר בהיותו תלמיד בישיבתו בשנות נעוריו הפליג בהתמדתו העצומה בלימוד התורה ונדע ביראתו הגדולה, בסיום הביקור אמר הרה"ק מטאהש למשמשו שברצונו לעלות בזו השעה לבקר אצל ראש ישיבה פלוני, והנה אותו רה"י היה תמיד מוכיח את הרה"ק מטאהש על שאינו מקפיד על זמני התפילות (לגודל עבודתו בקודש והכנותיו המרובים קודם התפילה) על כן לא רצה הגבאי שיבקר הרבי במעונו של רה"י וניסה להניא אותו בטענה שהרבי עדיין לא התפלל, אולם הרה"ק עמד על שלו, וילכו יחדיו, כאשר נכנסו אל הבית החל הרה"י לקיים 'מצוות תוכחה', ובתוך הדברים אמר להרה"ק בוודאי עדיין לא התפללת... והשיב לו הרבי בה... הרבה הרה"י לגעור בו על 'לזולו' בתפילה, וכיצד הוא מבקר אצל אנשים בטרם התפלל... לאחר שיצאו משם אמר הרה"ק ל'משמש', הנה כשהייתי אצל מו"ר מפאפא זכיתי למידה יתירה של כבוד, על כן חיפשתי אחר 'בזיונות' בכדי להשוות את כף המאזניים...

לדין ייאמר, אין אנו במדרגתו של אותו צדיק נשגב, ולא באנו להורות לחפש אחר הבזיונות, אדרבה, מתפללים בכל יום אל תביאנו לידי בזיון, אך זאת נשים אל לבנו כי הכל בחשבון ובמשקל... וממילא מי שבאו עליו יסורים, ידע שבקרוב 'ישוו' את ה'חשבון' במידה טובה ומרובה... ואם ספג בושות וחרפות ידע שסוף הכבוד לבוא... וכה היה מעשה אצל הגה"צ רבי יצחק טוביה ווייס גאב"ד ירושלים ת"ו צוק"ל בהיותו מכהן כ'דיין' בק"ק אנטווערפן יצ"ו, לפי המנהג הנהוג שם בכל 'סידור קידושין' נתכבד ה'מרא דאתרא', ואם הרב אינו נמצא בעיר אזי לוקחים אחד מהדיינים לפי הסדר, והנה אחד מתושבי העיר עמד להשיא את בנו והזמין את הגרי"ט זצ"ל לסדר חופה וקידושין, והיה זה שלא כפי הסדר אלא שהגרי"ט לא היה מונח ראשו ורובו בעסקי כבוד... ולא היה בקי בהלכות ה'סדר'... ונענה להזמנה, קצף עליו רוגזו של אחד מה'בעלי-בתים' שהיה מקורב לאותו דיין ש'נגזל' ממנו הכבוד, ופתח פיו בדברי גידופין כנגד הגרי"ט באמצע ביהמ"ד לעיני כל הקהל על ש'גנב' את הסידור קידושין לעצמו, וגידף וחירף עד ש'אזיל סומקא ואתי חיוורא', אמנם הגרי"ט קיבל בדומיה את כוס הבזיונות ולא הגיב מאומה, ומיד החל את סדר לימודו. כעבור זמן מה, בשעה תשע וחצי התקשרו לבית הרב ורצו לדבר עמו, אך לא רצה להפסיק את ה'סדר' הקבוע לו לעוד מחצית השעה, ואז ענה, והיה זה מהנהלת 'העדה החרדית' שביקשו להטיל עליו את אדרת הרבנות בעיה"ק ירושלים...

ושמעתי מיודעי דבר, כי ה'החלטה' למנותו הייתה ממש באופן נפלא מבינתם, כי ה'הנהלה' התכנסה לדון אודות מינוי רב אחר, ובתוך הדברים נמנו וגמרו הכל על הגרי"ט, והיה זה ממש באותו הזמן בו קיבל את הבזיונות באהבה ובדומיה...

וכך כתב הרה"ק רבי אריה ליב צינץ זי"ע (מלא העומר עה"ת, שמות ו ו), כי הנה ב'ברית בין הבתרים' הביטיח הקב"ה לאברהם אבינו 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת' (בראשית טו יח), ומדוע למעשה נתנה הארץ רק לבני יעקב, וכי היכן חלקם של בני ישמעאל ועשו, והרי גם הם בכלל 'זרעך' של אברהם אינו, אלא ביאור הדבר, כי הגלות האמורה שם (פסוק יג) 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה', זהו התשלום, כי מי שמשלם הוא מקבל את התמורה, וזהו האמור בקרא (דה"א טז טז-טז) 'אשר כרת את אברהם ושבועתו ליעקב, ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם, לאמר לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם, בהיותכם מתי מספר כמעט וגרים בה, ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר', הקב"ה 'כרת' ברית עם אברהם שיתן לזרעו את ארץ כנען, מדוע לבסוף ויעמידה רק ליעקב ולישראל - וכי היכן בני ישמעאל ועשו, אלא שרק הללו אשר 'ויתהלכו מגוי אל גוי' - שילמו את המחיר, הם הם הזוכים ב'מתנות' הגדולות.

לי יותר להיות במצב של 'מרה' מאשר בבחי' נעמי', 'שמתחילה שהיה לי הטוב היה לי לגרעון באמונת ה', והאות על זה כשהייתי מלאה כל טוב הלכתי מארץ ישראל, ור"ל, היה לי למדרגה פחותה והלכתי ממקום קדוש, וריקם - כשנעשיתי ריקם מכל הטוב וסבבוני צרות זכותי שהשיבני ה' למקום הזה'^ט.

ביתר שאת כתב תלמידו של הרשב"א, ה"ה רבינו יעקב ב"ר הננאל סקילי בספרו 'תורת המנחה' (פר' מקץ) לפרש מה שנאמר (משלי יד כג) 'בכל עצב יהיה מותר', כי 'עצב' היינו ייסורים הבאים על האדם שיש לו מהם צער ודאגה, ואמר הכתוב 'שיש לו לאדם לשמוח ביסורין ולקבלם באהבה, כי בכל צער ודאגה שיש לו לאדם יש לו מהם יתרון וריוח', ומרחיב שם הרבה, וכתב בתוך דבריו 'כי היסורין מאמצים ומחזקים השכל האלוקי ומעוררים אותו להתבונן בנפלאות תמים העים, מפני שבהם תשקוט הַמַּיִת התאוה ורתיחת הטבע, אם כן יש יתרון גדול ליסורין'^י, אלא שכל זאת בתנאי שמקבלם באהבה ובדומייה, וזהו שסיים הכתוב באומר

כי הקב"ה אינו ממלא כל רצונותיו ומשאלותיו דייקא לגודל אהבתו אותו, וכמו שנאמר (פסוק ה) וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוךך מיסרך', בכדי שתמיד יהיו עיניו תלויים אל השי"ת, ולא יגיע ח"ו למצב של 'וישמך ישורון ויבעט' (להלן לב טו)^י.

וכזאת מצינו גם בתורתו של הגר"א זי"ע על הפסוק (רות א כ-כא) 'אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא וגו', אני מלאה הלכתי וריקם השיבני ה', שהנה נאמר (תהילים כג ו) 'אך טוב וחסד ירדפוני', שכאשר יש לו לאדם אך טוב וחסד בלי שום ייסורים ומחסור הרי זה ירדפוני - רדיפה אצלו, כי ברוב הטוב יבעט ביוצרו ויקטין בטחונו אליו, ואדרבה שטוב לו לאדם שיהיה לו קצת יסורים בזה העולם כי הם יקרבו אותו לעבודתו, וכזה מפרש מה שנאמר עוד (תהילים כה יז) 'צרות לבבי הרחיבו, ר"ל צרות - לבבי הרחיבו, שהצרות מרחיבות לב האדם לעבודתו ית"ש. וזהו שאמרה להם נעמי אל תקראנה לי נעמי, שהם היו מתמיהים 'הזאת נעמי' שהיה לה כל טוב, אלא אדרבה קראן לי מרה, שעדיף

ח. אמנם, תקוות טוב מצאנו לו, כי המכיר בזה, וקובע בנפשו היטבאת האמונה עד שגם בשבתו על טובה וברכה יזכור כי הקב"ה הוא הנותן לו כח לעשות חיל, ואין הטוב שלו ומחמת עצמו, רק מתנה מאת הבורא, ממילא לא יצטרך לבוא לידי הזכרות הללו (ייסורין המזכירין לאדם כי הוא 'תלוי' בחסדי ה'), ויטיב לו מעתה ועד עולם, דהנה איתא בגמ' (ערכין טז:) 'עד היכן תכלית ייסורים וכו', במתניתא תנא, אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלשה ועלו בידו שניים'. וביאר מרן הבעש"ט הק' זי"ע (ע"י תולדות יעקב יוסף וישלח ח), כי המאמין בהשגחתו ית' הפרטית בכל צעד ושעל יודע שגם צער קטן כזה, שרצה ליטול שלושה מטבעות ולא עלו לו אלא שניים, אף זה הגיע לו ברצון הבורא ית' בכדי לעורר אותו, והרי זה כ'קריאה מן השמיים' להיטיב את מעשיו, ואם ישכיל ויבין מה שרמזו לו מן השמים, אף בייסורים מועטים כגון דא, ויתחיל לשנות דרכיו, בזו ההכרה כבר בא לידי תכליתן של ייסורים, ולא יצטרכו לעורר אותו בחזקה יותר רח"ל...

וכך איתא בגמ' (חולין פט.) לפרש מה שנאמר (דברים ז ז) 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים - אמר להם הקב"ה, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני'. כי עיקר חביבותן של ישראל הוא שמכניעים עצמם לפני המקום ב"ה בענווה ושפלות הרוח, ויודעים ומכירים שכל הטובה הנעשית להם אינה בזכות מעשיהם הטובים אלא הכל הוא מרחמיו ורוב חסדיו.

ט. וראה נא מטבע שהטביע הקב"ה בעולמו, כי כל אותם המאכלים המשובחים הנעשים מגבינה לא היו באים לידי שבח זה אם לא עברו את ה'חימוץ' וקלקול החלב, ללמדנו ארחות וחוקי חיים, שהעובר קשיים ומכאובים, עד שנראה לו שמזלו 'חמוץ', ידע נאמנה שאין זה אלא הכנה ל'גבינה' ולטוב והתועלת היוצא ממנה, ודייקא מהחלב שנחמץ והתקלקל יבוא ה'קעז קיכל' (עוגת גבינה Cheesecake).

י. וכך הביא רבינו יונה (שערי תשובה שער שני אות ד), אמרו זכרונם לברכה בספרי (ע"י דברים לב) רבי אליעזר בן יעקב אומר כל זמן שהאדם שרוי בשלוה אין מתכפר לו מעונותיו כלום, ועל ידי היסורין הוא מתרצה למקום, שנאמר (משלי ג יב) 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה'.

יא. וזה לשונו הזהב של הגה"ק החזו"א זי"ע (קובץ איגרות איגרת ר"א) וז"ל, 'חביבים יסורין לזה שרואה אותם כשלוחי דרחמנא ומהדקים את הקשר בין יצור ליצורו יתברך, ומעלים אותו לעולם שכולו אור, מורם מנטיות גופניות, וזה כל האדם, ואשרי חלקו, עכ"ל.

באר הפרשה - פרשת עקב

ותחילת תחבולות יצר האדם הוא להשכיחו דבר זה², ודרך זה יבנם לאברו. עכ"ל. ובוה מבאר מה שסמך הכתוב (פסוק יט) 'והיה אם שכח תשכח את ה' אלוקיך - והלכת אחרי אלוהים אחרים', שמאחר ששכח בעת הטובה שה' הוא המיטיב לו, וחשב בדעתו שכל השפע בא לו מעמלו ומעשי ידיו להתפאר, לכן בא לידי כך ששכח לגמרי את ה' אלוקיו³.

ישמח ה' במעשיו - גודל הנחת רוח לפניו ית' מעבודת בשר ודם, ובפרט בדורות האחרונים

בפרשתן (ו יב), 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה' וגו', ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה זי"ע, כשהוא מקדים ש'נכון לכל אדם להבין ולדעת, כי בחשבות הגדול האחרון כהיום הזה, יקר מאוד לפני השי"ת ומקובל לפניו כל בחינת התעוררות לעבודת לתורה ולתפילה אפילו שאינו בראוי ובכונה הגדולה - כמו בדורות הראשונים, בכל זאת המעט מהעבודות הוא חשוב לפני הקב"ה כמו הרבה בימים שלפנינו, יען כי בעוונותינו הרבים גברה החשבות ועול הגלות וכשל כח הסבל מרוב הצרות ושרדות הזמן, והסמ"א רודף כל היום באין מנוס, הנה לכך מעט ההערה (-התעוררות) לקדושה פועל יותר ויותר כי הזמן גורם וכו'⁴, כי מעט

ודבר שפתיים אך למחסור, שאם מתלונן בשפתיו וקוצף הרי מביא הוא על עצמו חסרון.

תמיד נספר תהילתך - להודות ולהלל בכל עת ובכל שעה בפרשתן (ה ב), 'וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלוקיך זה ארבעים שנה במדבר' וגו', כתב בספה"ק ה'חרדים' (פרק א אות כג) וז"ל, ומינה נלמוד מקל וחומר, אם נצטוונו לזכור לדורות החסדים שעשה עם אבותינו, כל שכן שכל אחד מישראל חייב לזכור החסדים שעושה עמנו תמיד לכלל ישראל שמציל אותנו משיני אריות רשעים העומדים תמיד עלינו לכלותינו, ולזה אנו אומרים בכל יום מזמור 'לולי ה' שהיה לנו' (תהלים קכד), וכן חייב כל אחד מישראל לזכור החסדים שגמלו ה' יתברך מעת ש'יצרו בבטן אמו, ואז יכנע לפניו ויבוש וישוב בתשובה שלמה, עכ"ל, וכתב שם שזו אחת ממניין התרי"ג מצוות 'זכרון חסדיו והתבוננות בהם'.

וכבר כתב ב'אור החיים' הק' על הפסוק (ה יח) 'וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל', וז"ל, פירוש, שצריך האדם לתת לבו על טובתו כי מה' היתה לו, ודבר זה (שיכיר האדם שכל אשר לו מתנת שמים הוא), יעירנו תמיד להכיר בוראו והשגחתו עליו,

יב. סיפר הגה"צ רבי שלמה ברעוודה זצ"ל שבימי חרפו היה דר בעיה"ק ירושלים באחת השכונות הישנות, פ"א יצא מביתו שבקומה השניה, ומשרצה לרדת במדרגות הצרות והרעועות מעדו רגליו, וכמעט שלא נפל עד לארץ רח"ל, וממש ברגע האחרון הצליח לאחוז במעקה, ועי"ז ניצל שלא נפל בבת אחת (והיה מגיע לריסוק אברים רח"ל) ו'רק' נחבט בגופו, מיד מיהר לברך ברכת הגומל כדת וכדין. למחרת היום נסע אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע והתאונן בפניו שהיה בטוח בעצמו כי לאחר שראה את השגחת ה' עליו בגלוי ממש יסור ממנו היצר הרע, והנה הוא רואה שמיד למחרת שב היצה"ר לאיתנו וכאילו לא היה דבר, והיאך אירע לו כזאת ששכח את הנס הגדול שנעשה עמו. נענה לו החזון איש, וכי רק עימך נעשה נס, והרי עם כל יחיד ויחיד מבני ישראל נעשים לו נסים בכל רגע ושעה, וכמו שאומרים בברכת מודים 'על ניסיך שבכל יום עמנו', אלא שיש יצר הרע מיוחד אשר דרכו להשכיח מהאדם את הניסים שמתרחשים עמו, וזו היא עבודתו של האדם להזכיר לעצמו תמיד אותם חסדים טובים שעשה עמו הקב"ה לבלתי יסורו ממנו (עני' באריכות בקונטרס ליל שמורים עמ' כ).

יג. כבר נודע מה שכתבו הקדמונים שהזכר חסדי ה' ומודה עליהם הרי הוא ממשיך על עצמו רחמים וחסדים, וכמו שכתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה) 'דהנה כתבו רבותינו הקדושים צדיקי דורותינו בקבלה מבעלי רוח הקודש, כאשר יצטרך אדם לאיזה ישועה כגון לרפואה ולהצלחה ולעבור במצולות ים מבלי מכשול, אזי יזכור כמו פיו מעין אותן הניסים בכיוצא בזה שנעשו לצדיקי הדורות לרבים או ליחיד. וזהו שאמר גם בכאן בסגולה הגם שלא יהיה בידך זכות כל כך, זכור תזכור את אשר עשה ה' אלוקיך לפרעה ולכל מצרים, ובהתעוררות סיפורי הניסים כביכול יתגבר כח חסד עליון עליך, כמלכא דאיתגבר היליה כד מספרין נבורתין דעביד' (זוח"ב מ:).

יד. וכך איתא ב'שמח ישראל' (חנוכה אות נ), שהרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע שאל את האר"י הק' שהנה מצינו (ירושלמי ה ד) שפרתו של שכנתו של רבי אלעזר בן עזריה הייתה יוצאת ברצועה שבין קרניה, ומחמת שלא מיחה

ממה שבקשת, שהרי 'מציאה' משמעותה דבר חדש שלא חשב עליו עד עתה. כי חשוב וחביב בעיני ה' כל התעוררות קטנה שתהיה מתוך חשבות הגלות, וממשיך הכתוב (שם ל) ואומר 'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו', כלומר שאם 'באחרית הימים' - בשפל המדרגה תשוב עד ה' אלוקיך, אז תזכה לשמוע קול ה' כמו במתן תורה, וכאמור שם בכתובים.

ומעתה יתפרש הכתוב והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, ש'אין והיה אלא לשון שמחה' (בר"ר מב

מהאור דוחה הרבה מהחושך^{טו}. אשר על כן ראוי לכל איש לקום בכל עוז להתעורר ביראת ה' בעת הזאת אשר כביכול המלך עומד ומצפה פתח השער לדופקי בתשובה לקבלו באהבה'.

ובזה מבאר מה שנאמר (לעיל ד כו-ל) 'והפיץ ה' אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג ה' אתכם שמה וכו', ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, כי 'בקשה' עניינה הוא התעוררות ורצון, ואם רק 'תבקש' משם - מתוך הגלות, את ה' אלוקיך אזי 'ומצאת', הרבה יותר

בשכנו נקראת על שמו, ונחשב לו הדבר כעוון, והושחרו שיניו מרוב התעניות שהתענה לכפר עונו. ושאל מהרח"ו אם על סרך עוון כזה התענה ראב"ע כל כך הרבה צומות, מה נענה אנן אזובי הקיר - אשר אין מתום בשרנו מרוב פשעינו, ויען רבינו האריה"ק, כל זה בדורות הקודמים, אבל בזמן הזה בחשכת הגלות אף צעקה ואנחה אחת הבאה מעומק הלב נחשב כתעניות רבות בשנים קדמוניות.

הוסיף על כך ב'ישמח ישראל' שאם כך הווה בדורו של האריז"ל, הרי מאז ועד עתה שהגלות והצרות מתגברים, ובכל יום קללתו מרובה משל חברו - בוודאי זעקת ישראל מעומק הלב בדור הזה יקרה בעיני ה' כתעניות משנים הקדמונים... ואף אנו נוסיף - כמה צרות נוספו מימות ה'ישמח ישראל' ועד עתה... עאכ"כ גדלה מעלתנו עד מאד מאד. וידעו בני דורנו שכל מעט עבודה, אפילו כל דהוא, של כל יהודי באשר הוא שם - בדור עקבתא דמשיחא, חשוב יותר ממצווה גדולה שקיימו צדיקים וחסידים בשנים קדמוניות, וטעמו של דבר, כי בשנים קדמוניות לא עלתה להם עבודתם בקושי רב וגדול כבימינו אנו.

איתא בספר הקדמון 'ברית מנוחה' (הובא באור לשמים פר' תצוה ד"ה עוד נ"ל רבוע יהיה), דבאמת חשיבותו של דור האחרון גדלה עד מאד, ומה שאמרו (שבת קיב:) **אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים, כל זה אינו מדבר אלא בימיהם, כי לפי ערך הדור היו האחרונים כחמורים אל מול גדלות הראשונים - התנאים הקדושים מצוקי תבל. אבל בימינו אנו - כשהחושך יכסה ארץ, ואין אתנו יודע עד מה, ואעפ"כ מתחזקים בני ישראל לעבוד את ה' כפי כוחם ושכלם, הרי הם חשובים יותר מהצדיקים שבדורות הראשונים.**

ואילו הרה"ק מרוז"ן זי"ע אמר בדברי הגמ' הנ"ל (עירין קדישין השלם' מס' שבת), דהנה כשאנו רואים 'אדם' עומד ומתפלל לפני בוראו אין בזה כל חידוש ורבותא, אמנם לכשנעבור ליד עדר החמורים ולפתע נראה אחד מהם עומד על רגליו ומתחיל לשבח את בוראו ומתפלל לפניו הרי תרעש הארץ מה'נייעס' (החדשות) המרעישות... ואז לא ידקדקו אחריו אם תפילתו היא מקרב הלב או לאו, כי עצם עמידתו בתפילתו רבותא גדולה יש בה. וזהו 'אם ראשונים בני אדם, אנו כחמורים', א"כ, תפילתנו כתפילת אותו החמור שבעצם הדבר שאנו מתפללים בדור אפל ושפל כזה יש בו כבר רבותא, אין מדקדקים אחריה ותתקבל ברחמים.

טו. מעניין לעניין באותו עניין, כתיב בפרשתן (ז יז-יח), 'כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אלוקיך לפרעה ולכל מצרים', ופירש הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה) שבא הכתוב לומר 'בשורה טובה לישראל, שתיכף בהעלות על לבנם הרהור תשובה ויצדיקו דין שמים, תיכף ירחמם השי"ת ויפלו אויביהם לפנייהם אפילו קודם שיסגלו הם מצות ומעשים טובים', וכך יתפרש הכתוב, כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה 'ממני' - כלומר, שהסיבה שהגוים הם רבים בכמות ואיכות היא 'ממני', שאני גרמתי לזה ע"י שעברתי על מצוות ה' אלוקי, וא"כ איככה אוכל להורישם, על זה אמר הכתוב לא תירא מהם, כי יעלה לרצון לפניו ית' אותו הרהור תשובה, שמא תאמר הרי עדיין אין בידי תורה ומעשים טובים ובאיזה זכות אוכל להורישם, לזה אמר זכור תזכור את אשר עשה ה' אלוקיך לפרעה ולכל מצרים, שכמו שהוציאם הקב"ה ממצרים כשהיו בבחי' 'עירום ועריה' מבלי זכויות, כך יפליא ה' לעשות להפיל את הגויים האלו אחר שכבר היה להם לישראל הרהור תשובה.

באר הפרשה - פרשת עקב

חמה, עב"ל. ועל כך נאמר 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה' - שהשמחה הגדולה ביותר אצל הקב"ה היא מאותם הדורות שהם בחי' עקביים העוסקים בעבודתו ית'.

בשפה אחת ובדברים אחדים כתב גם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע לבאר את האמור בסוף פרשתן (יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ', ופירש רש"י, 'לתת לכם אין כתיב כאן, אלא לתת להם, מכאן נלמד תחיית המתים מן התורה', ולכאורה, כאשר יקומו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב לא נחשב אנו לכלום, וכמי שלא באנו לעולם (וכדאיטא בע"ז ה.), 'אך הכא מיירי אחר קבוץ גלויות שסבלנו אלף זו' מאות שנים (כן כתב בזמנו, וק"ו לאחר שנוספו עוד כמאתיים שנה, ובתוכם גזירות קשות אשר לא היו מיום היות ישראל לגוי) גלויות ותנועות ועול מלכות, וזהו שקול נגד צדקתם, שלא היה להם צערא ותנועה וגלות', וזהו כוונת הכתוב למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' אשר נשבע וגו' לתת להם שהוא תחיית האבות, ואפ"ה ירבו ויתגדלו ימיכם עליהם. ודימה הכתוב זאת ל'כימי השמים על הארץ' - שהוא תנועות הגלגלים (כלומר שע"י תנועת הגלגלים והמזלות רבו ימי השמים על הארץ) 'והכי נמי ע"י תנועת הגלות ירבו ימיכם וימי בניכם'. ומתבאר בדבריו שיתרבו ימי הדורות האחרונים במעלתם יותר מהאבות הקדושים, לגדל הצער והקושי שיש לנו, מה שלא היה להם^{טז}.

ג, כלומר שיהיה שמחה גדולה לפני השי"ת ב"ה אם בעקב - היינו עקבתא דמשיחא תשמעון את המשפטים האלה, ואפילו בבחי' שמיעה קטנה שלכם (כפי מדרגתם), ובזכות זה ושמר ה' אלוך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך.

בדומה לזה פירש הרה"ק האדמו"ר הזקן מסאדיגורא זי"ע (אמת ליעקב תרל"א) שהנה מובא מהאר"י הק' זי"ע (שער הגלגלים הקדמה ל"ג) שכל הנשמות שבעולם היו תלויים באדם הראשון, והדורות הראשונים היו בבחי' 'ראש' - שהיו תלויים ב'ראשו' של אדם הראשון, ויש מהם שהם בחי' רגליים ויש שהם בחי' עקב, והם הדורות הללו, דור עקבתא דמשיחא שהם אחוים ב'עקביו' של אדם הראשון. ואף שאין לדמות ואין להשוות אותם הנשמות שהם רק בחי' 'עקב' לדורות הקדמונים שהיו בחי' ראש, אך מ"מ עיקר השמחה והנחת רוח שיש להקב"ה הוא מעבודתם של הדורות השפלים והנמוכים, כי הם דייקא לגדל שפלותם והתגברות היצר הם נצרכים להתגברות יותר גדולה בכדי לעשות רצון קונם וחפץ צורם. ומבאר בזה באופן נורא מה שאמרו חז"ל (תנחומא אחרי ב) 'תפוח עקבו של אדם הראשון היה מכהה לגל חמה', וז"ל, כי נשמות ישראל שהם בעקבתא דמשיחא וכו' שהם תלויים בעקביו של אדם הראשון מכהים בצדקתם ותורתם ועבודתם לגל חמה - הם נשמות הצדיקים שבדורות הראשונים שהיו תלויין בראשו של אדם הראשון המכוון כנגד לגל

טז. סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ ז"ל, שפעם אחת בעת עריכת שלחנו הטהור היה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע שקוע מאד בהרהוריו ושרעפיו הקדושים, והקהל עמד בפחד ורעדה בבית המדרש כשאפילו קול דממה דקה לא נשמע, לפתע נעמד הרבי ממקומו וזעק מקירות לבו, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת (ז י) 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה', ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', וגם בימינו אנו שאבדו חכמים ויודעי תורה, יש ביד אברך או בחור להשיג כמעט את המדרגות שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, עי"ז הוא מגיע כמעט למדרגותיהם הנשגבות', והתיישב הרה"ק על מקומו, שוב שקע בשרעפיו, ולאחר זמן ממושך נעמד שוב על מקומו, וחזר על הדברים שאמר מקודם אך בשינוי קצת, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה', ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', וגם בימינו אנו בשעה שהבחור והאברך הולך ברחובה של עיר והוא נלחם ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, הוא מגיע ומשיג ממש את מדרגותיהם הנשגבות, והרי הוא דומה להם שוה בשוה, ואז התיישב על מקומו וחזר לשקוע במחשבותיו הטהורות, ובטרם נטילת 'מים אחרונים' נעמד בפעם השלישית וכשפניו בוערים כלפידיים בהתלהבות אש קודש הכריז, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה',

שום ענין מאלוקותו יתברך, אדרבה, בין כל דרי תבל בני ישראל שפלים ונבזים זה זמן רב, ואין קול ואין קשב, ואעפ"כ קוינו לו ווישיענו בב"א. עכ"ל.

פרשת היראה - ענייני יראת שמים, וה'שכר טוב' ליראיו בפרשתן (י יב), 'ועתה" ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך"ח, כי אם ליראה את ה' אלוקיך"ט. והכלל הראשון בדרך קיום מצות היראה להלכה למעשה הוא בעשיית גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן

נוראות אמר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (הפמרת פר' וירא) וז"ל, 'ויאמר היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת' וגו' (רות ג י), 'ר"ל שעתה כנסת ישראל עושין חסד יותר במה שעובדים אותו ית' וכו', משא"כ חסד הראשון דכתיב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך', איננו גדול כל כך, כי וודאי אין חידוש ב"ב, שהרי ראו כל הניסים שעשה להם במצרים ובנים, וענני הכבוד מקיפים אותם, ומן ובאר ושלו, בודאי היה להם להכיר אלוקותו, משא"כ אנו שאין אנו רואין

ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', ואדרבה דוקא בימינו שהחשכות שולטת בעולם יש ביד אברך או בחור להשיג מדריגות נעלות ורמות הרבה יותר ממה שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר על עצמו לשמור את עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, בזה תגדל מעלתו יותר מן הצדיקים שבדורות הראשונים, וכל המלאכים ושרפים מקנאים ביהודי זה המתגבר על יצרו ועושה רצון קונו, ואם דבריו אמורים לשעתו של ה'בית אברהם' על אחת כמה וכמה בימינו אלו שבודאי כל מלחמה קטנה חשובה עד מאד בעיני הקב"ה.

יז. כבר אמר אחד הצדיקים, שכמו שיש סגולה לפרנסה הידועה בשער בת רבים של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע לקרוא ביום שלישי פרשת בשלח את 'פרשת המן' הכתובה באותה פרשה, כמו כן סגולה גדולה לקרוא את 'פרשת היראה' ביום שלישי פרשת עקב, בכדי לזכות להגיע לידי יראת שמים.

באמת אמרו שאין הדברים אמורים דווקא על יום שלישי פרשת עקב, אלא בכל עת מצוא 'סגולה' גדולה לזכות להשרשת יראת שמים בליבו - לקרוא פרשת היראה שניים מקרא ואחד תרגום, כלומר שיקרא מקראי קודש אלו ויחזור לקרוא אותם בכדי שיכנסו לתוך הלב, ויתרגם אותם לפי ענייניו...

הרה"ק רבי אליעזר מביקסאהד זי"ע (שם אליעזר ח"א, אבות פרק ג) רמז על זה בדברי התנא עקביא בן מהללאל (אבות ג א) 'הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה', שכוונת התנא לומר שיסתכל האדם בשלשה היינו בפרשה השלישית שבחומש דברים, שבה כתוב פרשת היראה - 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', ועל ידי זה 'אי אתה בא לידי עבירה'.

יח. אל יאמר אדם - 'אטו יראה מילתא זוטרתא' - דרך היראה 'דרך רחוקה' היא לדידן, כי כן מדויק בלשון הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', 'ממך' לא נאמר אלא 'מעמך', לומר לך, שבכל יהודי חבויה וטמונה 'יראת שמים', ואין הקב"ה דורש ומבקש מהאדם כי אם את היראת שמים אשר נמצאת זה מכבר בקרבנו - כי קרוב אליך הדבר מאד, אין לו אלא להוציאו מן הכוח אל הפועל (עיי' תוספת ברכה' לבעל 'ערוך השולחן' פר' עקב, ועוד).

יט. מעיקרי 'יראת שמים' היא שמירת האדם את עצמו בקדושה והטהרה. ובכלל זה בעניין שמירת העיניים, וכבר אמרו צדיקים ש'יראה' אותיות 'ראיה', שהוא ה'שער' והמפתח לכל ענייני הקדושה. וכן רמז הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זי"ע בקרא בריש פרשתן 'והיה עקב תשמעון', ואמר שעק"ב הוא ראשי תיבות, א'ות ב'רית ק'ודש, וידוע ביאורו של הרה"ק מקאברין זי"ע מדוע רמזו באות ע' תחת האות א', כי מידה זו אינו בנמצא רק במי שמוסר את ה'עיניו' ל'אלופ'ו' של עולם, כי הפתח הוא בשמירת עיניים, והיינו ש'עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים', כשישמור על עיניו ממילא יישמר כל האדם בקדושה (אמרות משה פר' עקב).

אין לתאר את גודל הנחת רוח והשמחה שיש במרומים מאותו השומר את עיניו, וכמו שביאר הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע במה דאיתא (תענית כו:) 'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו' ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך' וכו', כי אין יום טוב ושמחה גדולה יותר מהזמן בו בחור (או אברך...) נוהג בקדושה ומשפיל את עיניו עד שצריכים לומר לו שא נא עיניך...

בספר 'חידושי רבי יהושע דוד' (להגאון רי"ד רוזנפלד זצ"ל מתלמידי הח"ח) מובא בהקדמה של המו"ל, שמענו מהגאון רבי שמואל וואזנער שליט"א (זצוק"ל) מה ששמע מרבי יהושע דוד עצמו, שבאחת מנסיעותיו מראדין לביתו אשר

העבירה², שרק על ידיהם יוכל לקיים את מצוות ה', שמירה למצוות, בזה תהיו בטוחים שתשמרון את כל וכמו שפירש רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע במה שנאמר בפרשתו (יא נב) 'אם שמור תשמרון', שכפל הכתוב ב' ענייני שמירה, ומבאר וז"ל, אם שמור פירוש אם תעשו המצוות, אבל בלא משמרת תהיו נכשלים בחלק מהמצוות, כגון מצוות שבת אם לא יוסיפו מחול על הקודש יש לחוש שיהיו נכשלים בגופו של שבת. עכ"ל³.

בווארשא, כשנכנס ליטול ברכת פרידה מרבו ה'חפץ חיים', אמר הח"ח בזה"ל זיין אין ווארשא און נישט גיין אין ווארשא איז א קרן לעולם הבא, (להיות בוורשא ולא ללכת בוורשא - ברחובות העיר - הרי זה קנין 'קרן לעולם הבא').

ועיי' ב'דרשות שבט הלוי' (עמו' מ) וז"ל, שמעתי מאחד מחברי ששמע מפ"ק של הגה"צ בעל החפץ חיים זי"ע, שאמר לו גם כשמונע עצמו פעם אחת ללכת ברחוב בעיר גדולה נעשה מזה קרן לעוה"ב.

ובענין הקדושה יסופר עוד, כי פעם הוצרך הרה"ק מבעלזא לעבור ניתוח (אפעראציע) בעיניו הטהורות, ובעלותו על שולחן המנתחים, אמר לו הרופא שעליו לשכב על גבו בכדי שיוכל לנתח את עיניו בלי שיזוז אף המעט ואף יוכל לראות נכוחה את המתרחש בעיניו הק', אך הרה"ק סירב בכל תוקף לשכב 'פרקדן', ואף משאמר לו הרופא המומחה שעל ידי שהוא מבצע את הניתוח בעוד הרה"ק יושב יכולה סכנה גדולה להישקף מכך ואין הוא נוטל את האחריות החמורה על הדבר, לא הסכים הרה"ק בשום אופן לשכב על גבו...

כ. וכמו שפירש החסיד יעב"ץ בלשון המשנה (אבות ד ב) 'בן עזאי אומר הוי בורח מן העבירה', מדוע נקט לשון 'בורח' ולא 'התרחק מן העבירה' וכיו"ב, ומבאר וז"ל, כי מדורת אש ועצים הרבה צריך להתרחק ממנה הרחק כמטחוי קשת, ולכן אמר המלט על נפשך מהרה חושה אל תעמוד פן תספה, עכ"ל. וכלומר, שאדם צריך לפחד ולהתיירא שלא יחטא, כי תמיד עומד עליו היצר להחטיאו, והרי זה כמדורת אש ההולכת ומתפשטת שסכנתה מצויה וגדולה ואין עצה אלא לברוח ממנה, כך גם מצוי ביותר להיכשל בחטא, ואם לא ישים אל ליבו ולא יחיה בפחד וביראה הרי הוא עומד ממש 'בתוך האש', ודרך ה'בריחה' מן העבירה היא על ידי שמתרחק ממנה באותם גדרים וסייגים שמציב לעצמו.

כא. סיפר הגה"צ רבי יצחק טוביה ווייס גאב"ד ירושלים ת"ו זצוק"ל, שבימי שבתו באנטווערפן באה לפניו 'שאלה', באיש יהודי ששלח מעות עם ידידו שנסע מהכא להתם, הידיד הכניס את המעות לכיס המכנסיים והפליג לדרכו, על אם הדרך משמש האיש בבגדיו ונחרד לראות שהמעות אינם... בצר לו חיפש בין כל מטלטליו וסביב מקומו, ולא, הילד איננו. עתה בא לשאול את הרב האם הוא נחשב כ'פושע' בשמירתו, והרי השומר חנים חייב ב'פשיעה', או שאינו כפשיעה אחר ששמר כדרך השומרים, ענה הרב, שהדבר תלוי בדרכי מלבושיו של השומר, אם מעילו (רעקיל) ארוך וחופה את רוב רגליו אינו פושע, ואם לאו הרי הוא פושע (כי היה לו לחשוב שה'פירצה' קוראה לגנב).

באותו היום ממש הגיע 'אורח' רם ונישא לאנטווערפן ה"ה האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זי"ע, ולפליאת הגאב"ד, החל מספר בתוך דבריו, על 'דין תורה' שבא לפני בעל ה'הרי בשמים' (הגה"ק רבי ארי' לייב הורוויץ אב"ד סטריא) ב'סרסור' ששמר על מעות שהפקידו אצלו סוחרים והניח המעות בכיס המכנסיים ואבדו המעות, ופסק שהשומר אינו נחשב ל'פושע', הראו ה'תובעים' שבשו"ת 'חתם סופר' הובא תשובה על כגון דא שהשומר נחשב כפושע, והשיב ההרי בשמים, אכן, בפרשבורג עירו של החת"ס, שם לבשו רוב הקהל בלבוש קצר יותר אין המכנסיים נחשבים כ'שמורים', אבל כאן בגלילותינו שמנהג העולם ללבוש ארוך נחשב הדבר לשומר כמי ששמר כראוי. משגמר דבריו נענה הגאב"ד בהתרגשות, היום היה לי מעשה כזה... והיה אומר שזה נחשב אצלו כ'באבובער מופת'.

ולדין ייאמר נוראות, לענין ה'שמירה' שהאדם צריך לשמור את עצמו בקדושתן של ישראל, פעמים הרבה נשמע אותו זועק, אוי, הנסיונות כה קשים ומרים, שמירת עיניים וכו', מי יכול עמוד בהם... אם יש לו רעקיל ארוך - כלומר שסיבב עצמו בגדרים וסייגים, בשמירה החופה את רוב גופו... התחבר רק לחבירים טובים, אזי, אף אם ח"ו יפול הנופל, עדיין יוכל לומר, לאו 'פושע' אני, ולא ייחשב הדבר לחייב אותו ח"ו, אבל אם יש לו רק 'מקיפים' קצרים, אינו מכסה עצמו ואינו שומר את עצמו בשמירה כראוי, הוא בעצמו מתקרב אל המקום שיש ל'גנב' ה"ה היצר שליטה עליו, מה יענה ליום פקודה... כי טענת לאו פושע אני לא יוכל לטעון.

מספרים על המשגיח דישיבת 'קול תורה' הגה"צ ר' גדליה אייזמן זצ"ל היה שב בכל יום מתפילת שחרית שבהיכל הישיבה לביתו בלווית אחד מחשובי תלמידיו, באחד הימים עברו השניים בלכתם בסמוך לאחד מפחי האשפה הגדולים הפזורים לרוב ברחובות קריה (צפרדע בלע"ז...) אשר כדרכו של עולם היו בו גם כמה חתולים הנוברים

ב'שלו' אלא במה שחננו הבורא ית"ש, אמנם יראת שמים אינה ניתנת לאדם, ש'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', נמצא שכביכול האדם מקדים את הקב"ה והוא מחויב לשלם שכרו מן הדין. וזהו שרמוז הכתוב מה ה' אלוקיך שואל מעמך - 'שהקב"ה יהיה השואל ואתה תהיה המשאיל, זה אינו בשום מצוה כי אם ליראה, בזה שפיר הקב"ה השואל מעמך ואתה המשאיל'.

הרה"ק רבי ברוך ממעז'בו' זי"ע ביאר בלשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', כי הנה מצאנו בהלכות שומרים (עי' ב"מ צד:) כי 'ארבעה

כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע (צל"ח ברכות לג' ד"ה ואמר) לבאר לשון הכתוב 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך' ולא כתיב 'מה ה' אלוקיך מבקש מעמך', דהנה כתיב (איוב מא ג) 'מי הקדימני ואשלם לו', וביארו במדרש (ויק"ר כו ב) שמן הדין אין הבורא מחויב לשלם שכר על קיום המצוות, שהרי 'מי מל את בנו עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום, מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים, מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית', וכלל הדברים שאין אדם יכול לעשות מצוות

באשפה ומייללים. לפתע עצר המשגיח מדרך הילוכו, וכה אמר לתלמידו, החתולים הללו מדברים אלינו, האם מבין אתה את שיחם ושיגם... התלמיד השתומם עד מאד ולא ירד לעומק דעת רבו, ומששב וחזר המשגיח על שאלתו ביקש התלמיד הסבר למה ירמזון מיליו ומה פשר דברי הרב.

נענה המשגיח וא"ל, החתולים הללו פונים אלינו ואומרים, מה לכם בני האדם כי תתגאו ותשתררו עלינו, הרי אנו 'עשירים' לעומתכם, ומצבינו טוב הרבה יותר ממצבכם. ראו נא בני האדם, הלא בכדי שתוכלו לסעוד את ליבכם בסעודה טובה עליכם לטרוח כמה וכמה טרחות, וקושי רב וגדול כרוך בדבר, ראשית דבר, עליכם לעמול ביגיע כפיכם בכדי שיהא לכם ממון לקנות בהם מוצרי המזון (עסן פראדוקטן), ולפעמים, אף אם יש כבר בידכם ממון וכבר פניתם ל'חנות' בדיוק אז מגלה לכם המוכר שאת אשר חפץ לבכם כבר נגמר ואיננו, וגם כשבשעה טובה ומוצלחת הגיעו המוצרים לביתכם, עדיין אין בידכם לאכלם תיכף ומיד, כי עליכם להתייגע בהכנתם בבישול ואפיה. ולפעמים אחרי כל ההכנה מקדיח התבשיל, ושוב אין מה לאכול, ואף גם כאשר סוף דבר נמצא האוכל טוב וערב ומוכן לסעודה לעיתים יבואו לפתע אורחים שלא ידעתם על בואם ושוב אין לכם די סיפוקכם. ואחרי ככלות הכל גם כאשר הכנת האוכל הצליחה וגם יש די אוכל לסועדים, עוד יש לכם זמן המתנה לעת עריכת השולחן בכלי אכילה בצלחות כפיות מזלגות וסכינים.

בשונה ממכם - מתאר המשגיח את המשך נאום החתולים - אנו אין בנו 'לא הן ולא כיוצא בהן', כי אין לנו כל דאגות וטירדות כגון דא, מזונותינו מצויים לנו תדיר כאן בפחי האשפה די בכל אתר ואתר, אין ימים שהחנויות סגורות ואין חשש מהגעת אורחים בלתי צפויים, כי לכולם יש בשפע גדול ללא עיכובים ומניעות ללא המתנה והגבלות, ותיכף ומיד ממש בראותינו את האוכל בעודו בכפינו נבלענו להנאתנו הצרופה ללא כל גינונים ונימוסי יתר. אמרו מעתה, בני האדם, האם לא עדיפים אנו ממכם עשרת מונים...

המשיך המשגיח ואמר לתלמידו המשתאה, לכאורה הלא אכן צודקים הם החתולים, לא חסר להם כלום, ואין להם שום הגבלות ושום גדרים וסייגים, אלא מאי, סוף סוף כל הנאתם היא מהסחי והמיאוס, שאנו ברי הדעת איננו יכולים לעמוד ולהתקיים בפני ריחם אפי' שעה אחת, ואם אך יכה באפינו אחוז אחד מחמישים מצחן ריח ארוחתם אנו עושים את דרכינו מהרה לעברו השני של הרחוב...

וביאר המשגיח את כוונתו, כי רבים המה פורקי העול - הן המומרים לכל התורה כולה, הן המומרים לדבר אחד מן התורה, המביטים בלגלוג ובבוז על 'מקבלי העול' המדקדקים על קלה כבחמורה ואינם זים כמלא נימא משמירת התורה והמצוות עם כל הגדרים והסייגים שתיקנו חכמי הדורות. ואומרים להם ראו כמה מאושרים אנו כאשר יש לנו את הכל ללא כל עיכוב (-נגיש וזמין, ביד ומיד), כמה קלים הם חיינו ללא כל הגבלות (ומחסומים), הכל מותרים לנו הכל שרויים לנו, ואילו לכם הכל כבד (ומסורבל) אסור ומוגבל. ועוד לכם עשיית משמרת למשמרת בכל דבר וענין. אף אנו נשיב אמרינו להם, אכן, כביכול נהנים ומאושרים אתם, אך הנאתכם היא ממדמנת הסחי והמאוס בתוככי רפש זוהמת יצרא דהחמורות, כחתולי חוצות המלקקים להנאתם את כל אשר הנפש היפה סולדת ומרחקת. ואילו אנו בשמירתנו בעוז וחדוה על גבולות וגדרים, אנו מזככים ומטהרים את שיעור קומת האדם שלנו, כאשר ברור לכל בר דעת מיהו המאושר האמיתי...

אלוקיך' וגו', שכבר הקשו בגמ' (ברכות לג:): 'אמו יראת שמים מילתא זותרתא היא', וביארו בזה"ל, ויש לומר דאקרא דלבתריה קאי 'לשמור את מצות ה' וגו' לטוב לך', כלומר אינו שואל ממך דבר זה כי אם לטוב לך להנאתך ולהרבות לך שבר, עכ"ל, וכלומר שכל תכלית 'הבקשה' והציווי על יראת שמים אינו אלא 'להנאתך' - בכדי שיוכל הקב"ה להרבות שכרו, והכלי המחזיק ברכה הוא יראת שמים²².

דברים נפלאים מצינו ב'כלי יקר' על הפסוק (להלן כה יב) 'פתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים', וז"ל, אוצרו הטוב - היינו אותו אוצר שהקב"ה עושה בשמים מיראת ה' אשר בך, כי היא אוצרו כמו שנאמר (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו', ר"ל של הקב"ה, כמו שפירש רבינו בחיי (שמות יט ה) שכל מלך עושה אוצר וסגולה מדבר שאינו מצוי בידו בכל עת כמו אבני יקר, וכן 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:)

שומרים' המה, שומר חינוך והשואל נושא שכר והשוכר, החמור מכולם הוא 'שואל' - שנתחייב בשמירה מעולה ביותר, הואיל וכל הנאה שלו (שאינו משלם כלום בעד ההפך ורשאי להשתמש בו), לכך מחויב אפילו באונסים, כיו"ב ועתה ישראל מה ה' אלוקיך 'שואל' מעמך - היאך יהיה הקב"ה כשואל כביכול לגבי האדם, כי אם ליראה את ה', שעל ידי יראת שמים נחשב הבורא 'שואל' ומתחייב לשמור אותו מכל רע, מכל היוק והפסד אפילו מאונסים, והיינו טעמא 'כי כל הנאה שלו', שזהו הנחת רוח הגדולה ביותר שיש לפני המקום ב"ה בשאיש יהודי מתגבר ביראת שמים, ועל 'הנאה' זו כביכול מתחייב הוא אפילו באונסים (הובא בשמו במאמרי קודש למהר"ש מבעלזא ז"ע).

ולא זו בלבד שישמרהו הבורא מכל רע, אלא יוסיף להשפיע עליו כל טוב²³, וכמו שביארו ב'דעת זקנים' מבעלי התוס' את לשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה'

כב. סיפר כ"ק האדמו"ר מסקולען מאנסי שליט"א שפעם ביקש איש יהודי מאביו זי"ע סגולה לפרנסה, נתן בו הרבי את עיניו וראה שהוא צריך 'חיזוק' גדול בענייני יר"ש, ונענה, כי יאמר בכל יום 'פרשת היראה', סברו שמא לא הבין הרבי היטב מה שאמרו לו, או שמא נתחלף לו פרשת היראה בפרשת המן, על כן חזרו ואמרו, רבי שאלנו על הפרנסה לא על היראה, אמר להם, הנה כתיב (תהלים קיא ה) 'טרף נתן ליראיו', מעתה מצינו 'סגולה' פשוטה לפרנסה - לא 'עצה' או ברכה אלא 'סגולה'... האומר פרשת היראה יקנה את היראה כקנין נצח, ומכיון ש'טרף נתן ליראיו', הרי הקונה 'יראת שמים' במידה גדושה ממילא ימלא את ידו מיזו הפתוחה והרחבה.

וכבר איתא בספר 'בעל שם טוב' (פרשת לך ג) וז"ל, שמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון, כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא לשבר מדות רעות שלו הטבעיות וכו'. ובהמשך דבריו: וזהו שאמרו חז"ל (שבת קנו.) האי מאן דאתיליד ביום ג' בשבת הוי עתיר וזנאי וכו'. וקשה הא הם שני הפכים, אם הוא זנאי ראוי להיות עני ולא עושר, כדכת' (משלי ו כד) 'בעד אשה זונה עד ככר לחם' (וכדאיתא בסוטה ד:). ומבאר דכיון שהיה בטבעו להיות זנאי ושיבר טבעו, עיי"כ נעשה עשיר, וכדמצינו ביוסף הצדיק שע"י שנלחם ביצרו זכה ונתעשר, דיוסף הוא השליט.

הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע אומר שכל הברכות וההבטחות הגדולות הכתובים בפרשתן באים לאדם אך ורק אם שומר על העקב - שהוא ראשי תיבות ק'דש ע'צמך ב'מותר, כי כך יזכה האדם לירש טובה וברכה. כי בשמי שמים ההנהגה היא כביכול כמו בבנק הנהוג בעולם הזה, שאפשר 'להפקיד' את כל ההנאות שנמנע האדם מהם, וממה שהתקדש במותר לו, ובשכר זה אפשר 'למשוך' ממנו רפואות וישועות, וכל מיני ההשפעות הטובות בבני, חיי אריכי ומזוני רוויחי.

כג. איתא ב'נועם אלימלך' (בפרשתו), דהנה הבורא ב"ה לא ברא את עולמו רק להיטיב לברואיו, אלא שהם צריכים לזה כלי ראוי ומוכשר לקבל ההטבה, וכמי שרוצה לשלוח לחברו יין או דבש ואין לו כלי נאה ויפה, הרי הוא שואל מחברו כלי נאה של כסף, בו ימלא עבורו את היין והדבש וישלח לבעל הכלי. והנמשל, האדם הוא כלי לקבל, והכשרו ותיקונו של הכלי (היינו של האדם עצמו) הוא היראה ואהבה וקיום מצות ד' וחוקותיו וכל דרכיו, ובזה נעשה האדם כלי נאה ויפה, והקב"ה שואל את הכלי הזה וממלא אותו כל טוב. וזהו מה ד' אלוקיך שואל מעמך, רצה לומר אימתי השי"ת שואל מה שיש עמך, דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה שפע טובו וברכתו, כי אם ליראה... ואז יהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך, דהיינו את עצמך, לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ידך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל.

באר הפרשה - פרשת עקב

ג

ע"כ הקב"ה עושה אוצר מיראת ה' אשר בך^כ. ושמה תמעה לומר שיש אליו ית' איזו צורך באוצר זה, ע"כ אמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב, אין לו ית' שום צורך באותו אוצר כי אם לך הוא שמור ליתן לך משם

כל צרכך ולפרנסך משם, ואין הקב"ה מוסר מפתח של אוצר זה אל השליח אלא הקב"ה בעצמו ובכבודו מחזיקן בידו כי האוצר הלזה חביב עליו מאד. עכ"ל (ועיי"ש עור)^כ.

כד. כלומר, שכל אחד עושה 'אוצר' ממה שאינו מצוי כל כך בידו וכפי מדרגתו, העני יטמין בכספת (סעי"ף) 1,000 \$, ובעה"ב רק 10,000, העשיר הקטן יטמין 100,000 והגדול יותר 1,000,000... ואילו ה'מלך' יטמין דבר נדיר ביותר כמו אבני יקר, כן הוא כביכול כלפי שמים – שהרי כל העולם כולו שלו, חוץ מ'יראת שמים' שהיא נחשבת כמי שאינה מצויה בידי הקב"ה, ולכן, עושה הקב"ה 'אוצר' מיראת ה' אשר באדם.

כה. מעשה נפלא הביא הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (נפלאים מעשיך, אות קכד), ידוע היה 'טוביה השופט' כמי שעל פיו ישק כל דבר, וכל משפטי המדינה נחתכים על פיו, אין צריך לומר שמטבע הדברים היו הכל מכבדים אותו ביותרת הכבוד וחרדים למוצא פיו ולדעותיו, כי גדול השופט ומהולל מאד. גם 'שונאים' ומקנאים לא היו חסרים לו, והיו הללו משתדלים בכל כוחם להפילו מגדולתו ולסלקו מעל ה'כסא למשפט'... ואכן, באחת הפעמים הצליחו אלו בעבודתם, המלך האמין לעלילתם אשר בדו מלבם על השופט – מעשה שלא היה ולא נברא, ויקצוף המלך מאד וחמתו בערה בו, עד שהחליט להעבירו מתפקידו ולהענישו על אותם העבירות החמורות שעבר לפי דברי המלשינים. 'טוביה' שחכם ופיקח היה הרגיש בדבר, והבין מה עומד לבוא עליו, על כן, גמר אומר לברוח לארץ מרחקים, להמלט על נפשו בטרם יהא סיפק בידי המלך להזיז אצבע קטנה כנגדו... בלילה ההוא החליף שמלותיו, ויצא את פני העיר בלבושי ה'פשוטים' עד שאיש לא העלה בדעתו כי לפניו עומד אותו 'שופט' שכל הארץ רעשה ורעדה מפניו עד יום האתמול, בדרכו חצה את המדבר הגדול והנורא עד שהגיע אל הנהר כשהוא נצרך לעבור אותו לעברו השני, אך דא עקא שלא מצא בה כל אניה וספינה, מעבורת וכדו' – כיצד יעבור את הנהר... מה גם שגבר פחדו פן אדהכי והכי יודע למלך 'כי בורח הוא' וישלח אחריו לתפסו להביאו לפניו ולהעמידו למשפט נורא ל"ע. ויחמול הבורא עליו, והזמין לשם 'בן כפר' הסמוכה, שהכיר בו כי הוא הוא טוביה השופט – אשר כל המשפט נגמר על פיו ובידו לעשות טובה או רעה כפי מה שירצה (ולא ידע כי בורח הוא, ונראה היה לו כי יש לשופט איזה ענין נחוץ לעבור את הנהר), וחשב לעצמו הנה נקרתה בפני הזדמנות פז לרקום 'קשרים' עם השופט הגדול, אשר בידו 'מפתחות' כל המדינה ועניניה... ומי יודע אולי ביום מן הימים אעמוד לפניו למשפט, ויחנני בזכות טובתי אשר אגמול עמו.

בן הכפר ניגש אל טוביה השופט הגדול ו'הציע' את עצמו – אדוני השופט, אנכי הקטן אשא את הוד מעלתו על כתפי ואשיטו בנהר הגדול הזה עד שנגיע יחדיו לעבר השני, וישמח טוביה על דבריו, ויעש לו כן, והיה נושא אותו על כתפו ושט בנהר – אע"פ שהיה טוביה כבד הרבה מחמת גודל גופו שהיה עב וארוך ושמן הרבה (והוא היה קטן צר וגוץ) בכ"ז נשאו על כתפו ושט בנהר שהיה רחב הרבה בהשקט ובבטחה. אחר שעברו שלשת רבעי רוחב הנהר נענה טוביה לבן הכפר ואמר לו – אם ייטיב לי האלוקים, ואחזור על משמרתני אגמול אתך טובה הרבה. תמה בן הכפר ויאמר, וכי עתה אתה אינך 'שופט כל הארץ', שמא העבירוך מממשלתך, ויאמר טוביה, אכן, כמה בני אדם ארורים הלשינו עלי אצל המלך, ולכך אני בורח...

מיד כששמע בן הכפר את דבריו אלו – כשטוביה הכבד על כתפיו ועוד נשאר להם לעבור 'רביע' מהנהר עדי הגיעם ליבשת בשפתו השני של הנהר, השליך הלה את טוביה למי הנהר, ויאמר לו כשתחזור לממשלתך אוציאך מן הנהר, ואשא אותך על כתפי... וחזר לאחוריו לשוט אל עבר הראשון שמשם מוצאו.

כל הקהל העומדים באותו העבר הראשון חשבו שלדאבון לב נחלש בן הכפר ותם כוחו, ולכן נפל טוביה מעל כתפיו באונס, ויגערו בו, אם כוחך כה גדול שעלה בידך לשאת את הכובד הזה עד עברך ג' רבעי הנהר, כיצד לא היה בידך נשוא עוד משך שיעור קטן עדי הגיעו ליבשה. ויאמר להם בן הכפר, טעות בידכם, לא מינייה ולא מקצתיה – אין כוחי במתני אפילו במקצת מהנצרך לשאת משא כבד כזה, אלא שמתחילה חשבתני שעדיין הוא שר המשפט שהכל מסורין בידי, על כן תקפני מרץ נעורים וכח כביר ל'השקיע' בשופט המהולל, וזה נתן בי כח לשאת אותו ולהחזיק כובד רב משקל על כתפי ולשוט בנהר מבלי להרגיש כלל בכובדו ונחשבו ל כל העסק הלז כ'קל' ביותר – בדמותי בדמיוני כמה טובות והנאות אקבל ממנו תמורת שירות זה – כשיהיה לו עסק בבית המשפט שלו, וחשבתני שיהיה לי זה קרן קיים לאכול מפירותיו במשך השנים, כל זה היה עד שהגענו לעומק ג' רבעי הנהר, אמנם, מרגע

באר הפרשה - פרשת עקב

ואכלת ושבעת וברכת - מצוות עשה מדאורייתא של ברכת המזון וסגולותיה
 בפרשתן (ח י), 'ואכלת ושבעת וברכת' את ה' אלוקיך'. איתא בזה"ק (ה"ב ריח). 'דברכת מזונא חביבא קמי קוב"ה וכו', מאן דמברך לקוב"ה מנו שבעא בעי לכוונא לביה ולשוואה רעותיה בחרוה ולא ישתכח עציב וכו', וכמה דאיהו מברך בחרוה ובעינא טבא הכי הבין ליה בחרוה ובעינא טבא, ובגין כך לא ישתכח עציב כלל אלא בחרוה ובמלין דאורייתא, ובתרגום ללה"ק, 'ברכת המזון' חביבה לפני הקב"ה, מי שמברך את הקב"ה מתוך שובע צריך לכוון לכו ולשים רצונו בשמחה ולא ימצא עצוב, וכמו שהוא

שגילה את לבו כי הוא 'בורח' מהמלך והודח מתפקידו, הבנתי מיד כי לא תצמח לי מזה כל טובה, באותו הרגע פג ונתבטל כל הרצון והשמחה שהיה בלבי על הזכיה הגדולה להיטיב עם שופט רם ונישא, וממילא הרגשתי בכובד שלו, ופרח לו כל הכח שנמסך בי לסבול אותו, ובע"כ נפל מעלי מחמת כובדו, (הבן איש חי למד מכך, ו"ל, על זה נאמר 'השתקה שווה זהב' - גם אויל מחריש חכם יחשב, משלי יז כח, וזהו אומרו (משלי יג ג) 'פֶּשֶׁק שִׁפְתָיו מִחֶמְתָּהּ לוֹ' [כלומר המרחיב שפתיו לדבר ככל העולה על רוחו שבר הוא לו, שמביא צרות על עצמו]), ואנו נלמד מכך, כמה כח הרצון מסייע לאדם לעמוד בעבודות ותפקידים קשים ביותר, על כן, בגשתנו לעסוק בתורה ועבודה ידע 'כלל גדול' ככל שירבה בקרבו חפץ ורצון - שמחה וחשק לעבודה יקל עליו הדבר פי כמה וכמה עשרות מונים.

והנה מקום אתנו ללמוד ממעשה זה בעוד אופן, לענין זה שהוא טוען, אויה לי, קשתה עלי המלאכה, קשה לי שמירת עיניים, הנסיון גדול ממני, קשה עלי אהבת חברים... דע, גם לאותו בן הכפר קשתה המלאכה לשאת איש גדול וכבד כטוביה, אמנם, כל עוד שחשב כי בזה הינו בונה לעצמו 'קשרים' וכו', נעשה לו 'קל' לשאתו, כך, האיש הנכון אשר ידע כי ביגיעתו על שמירת עיניים, על אהבת חברים, על התמדת התורה וכו', הוא בונה לעצמו 'קשרים' טובים והדוקים לטובת נפשו הן לעתיד לבוא הן כהיום הזה בעודו בחיים חיותו, כי ההשקעה הלזו היא השקעה בקשרים במקום האמיתי, הוא משקיע ב'אוצרו' של הקב"ה - אין לו להקב"ה אלא אוצר של ירא"ש בלבד, בזה תקל עליו המלאכה, ויצליח בה.

לאידך נלמד, כי ברגע שגילה בן הכפר, כי אין כאן כל בניית קשרים ולא טובת הנאה, נעשה הדבר כל כך כבד עליו עד שהטילו לים הגדול, כך האדם אשר הוא רודף אחר יצרו, 'עבד נרצע' הוא לתאוותיו, ברגע שיכיר כי אך הבל וריק מציע לו היצר, ליידיגע שטרורי זאק (שק חציר ותבן יבש), ממילא מיד ישליכו מעליו לעמקי הים, גיי דיר - לך לך מעלי. כו. ידוע שהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע הזהיר מאד לכוון בברכת המזון יותר מבתפילה, כי תפילה דרבנן, וברכת המזון מדאורייתא (תולדות אהרן להרה"ק מזי"טאמיר פר' שופטים ד"ה ראשית).

כתב החסיד יעב"ץ זי"ע (בספרו 'חסדי ה' מאמר אשרי האיש פ"ג) והנראה לי לפי דרכנו אומר דרך הלצה, כי יש מצות עשה ומצות לא תעשה שיש להם מזל - קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם לעשותם בשמחה ובטוב לבב... ואשר לא כן יעשה יאבד מתוך הקהל... ואלו הן המצוות, כגון פורים וביעור חמץ ובשר בחלב וכיו"ב, ויש שאין להם מזל כברכת המזון שהכל מקיימים ואכלת ושבעת ואין הכל מקיימין וברכת את ה' אלוקיך, ורבו האוכלים למעדנים בשובה ונחת ויברכו בקול נמוך ובשפה חלושה ברכה נחוצה רצוצה בלי כונה ובלי דקדוק באמרותיה, ואין צריך לומר באותיותיה - בעודה בכפה יבלעוה.

הגה"צ רבי אליהו לאפייאן זצ"ל היה תמה על ה'הפסקה' המקובלת בעולם הישיבות אחר תפילת שחרית עד לתחילת ה'סדר', באמרו שאינו מבין מה צורך יש ב'הפסק' ארוך כ"כ, והרי די בשהות חמש רגעים כדי אכילת 'פת שחרית' ועוד רבע שעה לצורך ברכת המזון... ישמע חכם ויוסף לקח...

כז. הרה"ק מבעלזא זי"ע היה אומר מדוע טבעו חכמים בלשון ברכת מעין שלוש 'ונברכך עליה בקדושה ובטהרה', שלא מצינו נוסח זה בברכת המזון, משום שקודם אכילת פת על האדם ליטול ידיו, לנגב ידיו, לבצוע הפת, לטבול במלח וכו', ונמצא שכל אכילתו היא ביישוב הדעת, וממילא מברך בקדושה ובטהרה. אך לאכילת מזונות אין האדם נצרך ל'הכנה' לפניו, אלא מיד כשחשקה נפשו יאכל תוך כדי אמירתו ברכת 'בורא מיני מזונות', על כן תקנו חכמים לומר 'ונברכך עליה בקדושה ובטהרה', להזהיר את האדם שיברך בכוונה כראוי וכיאות [ואגב אורחא יצויין שהיו צדיקים לבית באבוב שהקפידו בכל יום לברך ברכת מעין שלוש בכדי לומר תיבות אלו שאין אומרים אותם בברכת המזון].

ומכלל דבריו שמענו כיצד 'סדר אכילה' של יהודי, והיאך נראית ברכת המזון - בקדושה ובטהרה...

סוף, ועל כן צוה הקב"ה להאוכל ושבע לברך עליו, שעל ידי זה הקב"ה משפיע ברכותיו להיות לו בריוח מזונות, כי יש לאדם מקטרגים בדבר מלתת לו מזונותיו הקשים בריוח, ואלו הברכות הם המליצים יושר וסנגורים טובים לנגד המקטרגים, עכ"ל. ואילו ה'באר היטב' (סי' קפ"ה סק"א) מביא בשם הב"ח, שהאות פ איננה מוזכרת בברכת המזון, כי אות זו מרמזת על שצף וקצף וחרון אף, והזהיר לקרוא ברכת המזון בכוונה ניצול מכל אלו לא.

מברך בשמחה ובעין טובה כך נותנים לו בשמחה ובעין טובה, ומשום כך לא ימצא עצוב אלא בשמחה ובדברי תורה^ח.

כתב ה'חינוך' (מצווה ת"ל) 'מקובל אני מרבתי ישמרם א-ל, שכל הזהיר בברכת המזון^ט מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו'. וביאר המהרש"א (ח"א ניר סו: ד"ה גדול) בזה"ל, לפי שמוזונותיו של אדם קשים בקריעת ים

כח. החיד"א הוסיף בהגהתו 'ניצוצי אורות' על הזוה"ק שם דבר נפלא עד למאד, וז"ל, ולכוון רצונו בשמחה ולא יהיה עצב בשעת ברכת המזון וכו' ולכן יאכל וישתה דבר המשמחו כדי שיברך בשמחה וזו סגולה להתעשר אם יברך בשמחה ובקול רם כמ"ש לקמיה גודל שכרו גם בעוה"ב וכו'. ואפשר לרמוז ענין זה מהפסוק (משלי י) 'ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה' פי' ברכת ה' היא ברכת המזון שהיא מדאורייתא דוקא דשאר הברכות הוי מדרבנן, היא תעשיר, אך בתנאי שולא יוסיף עצב עמה שתהיה כתיקונה שיברך אותה בשמחה לסלק הס"א. יעו"ש. כתב ה'פלא יועץ' (ערך אכילה) וז"ל, וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב כי יתן אל לבו לדברים שהוא מוציא מפיו לכוין בהם בעומק ואי אפשר שלא לשמוח. ולפי הנראה מדברי הזוהר הקדוש יש צורך גדול וחובת גברא למיעבד כל טצדקי כדי לברך ברהמ"ז בשמחה, והגדר הגדול כדי לכוין שיברך בעינים סגורות או עיניו למטה ולבו למעלה, עכ"ל.

וכן כתב ה'חרדים' (פ"ב), מצות עשה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (דברים ח י) וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב כדכתיב (רות ג,ז) ויאכל בעז וישת ויטב לבו ופירשו שבירך ברכת המזון, עכ"ל.

וזה לשון רבינו סעדיה גאון כשמנה את מצוות ברכהמ"ז (מנין המצוות לרס"ג מצוה ל'), וברכת בשבעך - ברון. (פי' בשמחה). כט. ובכלל זהירות זו הוא כמו שכתב הב"ח 'והמדקדק יזהר לברך דווקא תוך הספר ולא בעל פה'. ומתאמרא משמיה קדישא של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, שסגולה לבנים ובני בני חכמים ונבונים ויראי ה', להקפיד לברך תדיר בכוונה ומתוך הכתב דייקא (הובא בס' ברכת דוד).

ומה נפלאו דברי בעל ילקוט מעם לועז (בראשית ח"א עמ' קכג), וז"ל, לומר את התפילה מתוך סידור. שאם הוא מתפלל בע"פ הוא משיח דעתו לדברים אחרים, אבל אם הוא משתדל להתפלל מתוך הסידור ואינו מרים כלל את עיניו, מובטח לו שלא יבואו לו מחשבות זרות. כי אם הוא עמל בכל כוחו להתפלל בכוונה טובה בודאי ירחם עליו הקב"ה והוא יציל אותו מן היצה"ר. וכך שמענו על רבי יצחק לוריא [האריז"ל] שאפי' ברהמ"ז היה אומר מתוך הספר, אע"פ שהוא דבר שאפי' תשב"ר יודעים אותו על פה והטעם הוא מן הסיבה הזאת.

וזה לשון רבי אליעזר בן מכיר בספרו 'סדר היום' (סדר ברכהמ"ז), אם יש לו ספר לפניו להביט בו כדי שיוכל לכוין יותר ולא יסיח דעתו אחר עיניו בדברים אחרים - מה טוב ומה נעים. ומקיים מצוה אחת של תורה כדין וכשורה, וגורם ברכה לעצמו ולכל בני ביתו.

בס' עמוד אש תולדות הגאון מהרי"ל דיסקין (עמוד קסא) הביא מעשה שהיה בירושלים שאשה אחת הופיעה בבית מהרי"ל דיסקין זצ"ל והודיעה את צערה על כי היא משכלת את בניה בקטנותם ר"ל ומבקשת ברכה. ייעץ לה המהרי"ל דיסקין לקבל עליה מעתה לברך ברכת המזון מתוך הסידור ואכן אשה זאת צייתה לדברי קודשו אלה ונפקדה בזרע של קיימא.

ועוד בגדרי ה'זהירות' מה שכתב ה'משנה ברורה' (סי' קפ"ה סק"ג) בשם הא"ר 'טוב לברך בקול רם, כי הקול מעורר הכוונה', ומסופר על אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, שהתאונן בפניו על בנו שאינו מברך ברכת המזון, וכל הפצרותיו לא הועילו כלום, ענהו הרה"ק ואמר לו, אם תקבל על עצמך לברך בקול רם אזי תיווכח לראות שגם בנך יתחיל לברך ברכת המזון (הובא בס' בישישים חכמה).

ל. בעיר הקודש והמקדש דר יהודי בא בימים, אשר סיפר מעשה נורא אשר בידיה הוי עובדא, באותם ימים קודם עלה הכורת על אדמת אירופה, כשהיה סמוך להיכנסו לעול תורה ומצוות, הגיע הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין

באר הפרשה - פרשת עקב

זי"ע לבית תלמודם לבחנם על הלימודים, והמנהג היה שלאחר שרב בישראל בוחן את צעירי הצאן היה מעניק איזה מתנה לכל התלמידים, אך הגר"מ שפירא לא הביא אז מתנות, אי לכך משסיים לבחנם אמר להם, אעניק לכם כמתנה עצה וסגולה נפלאה שעל ידו תזכו לחיות את כל ימי חייכם בהשקט ושלווה, והאריך לבאר בפניהם בענין ברכת המזון ואת דבריו הנוראים של ה'חינוך' שהזהיר בברכה זו מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו, וכן דברי ה'באר היטב' בשם הב"ח שניצול הוא משצף וקצף וחרון אף (כנזכר למעלה), ואכן בחור זה קיבל על עצמו להקפיד על ברכת המזון בכוונה כראוי עד כדי מסירות נפש.

כעבור כמה שנים, והנה הגיעו הרשעים הארורים, כבשו את אדמת אירופה, והוליכו את היהודים אל עבר המחנות, וביניהם את הבחור הנ"ל, ודרכם היתה להפריד את הגיבורים ובעלי הכח לשלחם לעבודה, ואילו את הנשים והילדים והחלופים שלחו לעלות על מוקדה על קידוש שמו יתברך, היהודי בעל העובדא היה אז בחור צעיר לימים, ובעמדו בתור עשה עצמו כגבוה יותר בעמדו על קצה אצבעותיו, וריחש בשפתיו כל העת, אבי שבשמים קיימתי את דברי הב"ח ובירכתי בכוונה מרובה, קיים אף אתה את ההבטחה האמורה שלא ישלח בי לא שצף לא קצף ולא חרון אף, ואכן בהגיע תורו הראהו הרשע באצבעו לפנות לצד ימין למקום אשר לעת עתה אין נשלחים למיתה כי אם לעבודה. לאחר מכן העמידום שוב בתור לפני אחד מהרשעים בכדי לבחון כל אחד לאיזה מלאכה הוא מתאים, והוא שעדיין צעיר לימים היה עמד נרעד ונפחד בידעו שאינו מתאים לשום עבודה המפרכת את הגוף, וכך שוב בכה לפני צורו וקונו שבזכות שהקפיד על ברכת המזון בכוונה ייזכר לו את ההבטחה הכתובה ב'חינוך' שיהיו מזונותיו לו בכבוד כל ימיו, בתוך כך פנה אליו יהודי שעמד בסמוך אליו ואמר לו, אמור נא שהינך בקי במלאכת הבישול והאפיה ורצונך להיות מעושי המלאכה במטבח המחנה, ואני כמו כן אגיד ששם רצוני לעבוד וכך אהיה אני לעזרך, וכך הווה, שניהם נתקבלו לעבודת המטבח, וכך היה לבחור היהודי מאכל ומשקה די מחסורו וסיפוקו בהרחבה בהיותו בבית המבשלים.

באחד הימים נכנס אחד מקציני הרשעים אל המטבח וכראותו את הבחור היהודי עובד במטבח, ולכן לא חסר לו דבר חרה לו הדבר, פנה אליו ברשעותו ובידו פטיש קטן, ואמר לו הנה באם תוך שלוש שעות תצליח לחפור בור עמוק אזי תוכל להמשיך לעבוד בעבודתך זאת, אך באם לאו, תישלח לעבוד עבודת פרך עם שאר היהודים, הבחור יצא החוצה, בידעו בבירור שאפילו אם יעבוד כמה ימים ברציפות בעמל ויזע רב לא יצליח לחפור את הבור, כיון שאין בידו כי אם פטיש קטן שאין בכוחו לפוצץ סלע, ולכן פנה שוב אל בוראו בתחינה, באמרו אבא כך כתוב בתורה, שמזונותי צריכים להיות לי מצויים בריוח גדול, תוך כדי תפילתו עבר שם כלי רכב עם חיילים רשעים שהחלו לזרוק על ראשו תפוחים ושאר ירקות בכדי לענותו, וכך משנסעו משם נשאר לידו ערימה גדולה של פירות וירקות, לא עבר זמן מועט ועבר שם רכב אחר ועליו חיילים רוסיים ששועבדו על ידי הנאצים ימ"ש, ואף להם לא הביאו הרשעים מאכלם כדי שביעה כי אם קומץ קטן ובראותם את כל השפע הרב לצד הבחור פנו אליו וביקשו מעמו מעט מכל אלה, אמר להם הבחור מי שיטה ידו לחפור לי כאן בור עמוק יקבל מהפירות, החיילים שהיו בעלי כוח ואף היו להם כלים המתאימים לכך נעמדו ברוב אונים ואמץ כוח והחלו לחפור במהרה בור עמוק ברצותם להזין נפשם מהפירות והירקות, וכך בתוך שעה קלה כבר היה הבור חפור, נתן להם הבחור את הפירות ושלחם לנפשם, כעבור זמן מה בא הרשע לבדוק אם 'הצליח' לחפור הבור, והנה נוכח לדעת שבפחות מג' שעות סיים הבחור את המלאכה, נענה אותו רשע ואמר ידעתי גם ידעתי שאלוקיכם שומר עליכם ומגן בעדכם, אך לא ידעתי עד כמה...., ובזה הסכים לו לחזור לעבודתו במטבח,

אחר גמר המלחמה עלה היהודי להתיישב בארץ ישראל, ואף גם שם מזונותיו היו מצויין לו תדור בהרחבה גדולה והשיא את כל צאצאיו בנקל ובריוח, והכל מכוח הזהירות ב'ברכת המזון'.

לא. דבר פלא כתב הש"ך עה"ת וז"ל, שמעתי שכל המברך על כל מה שאוכל ואינו מכניס לגופו שום דבר בלא ברכה ראשונה ואחרונה - כשמת אין התולעים שולטים בגופו, לפי שהתולעים הם מהקללה שנאמר (להלן כח לט) 'כי תאכלנו התולעת', והברכה היא היפך הקללה, שנאמר (יחזקאל מד ל) 'להניח ברכה אל ביתך' הוא הקבר. 'ברכה' בגימטריא 'כרז' שמכריזין שלא יגע בו שום נזק, עוד 'ברכה' בגימטריא 'זכר' לפי שמזכיר שמו ומברך על כל דבר ודבר שהיה אוכל ולא נהנה שום דבר בלא ברכה ולזה מצילין אותו מדין התולעים, ועוד לפי שבשר גופו נתגדל ונתרבה על ידי ברכה, ואין הקללה שולטת במקום ברכה. וכן מצינו רמז לזה, 'ואכלת ושבעת וברכת את' סופי תיבות ד' תוי"ן, גימטריא 'ברכת נהנים להציל מדין התולעים' עם הכולל.

אמש אמר אלי לאמר, השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע, כי הנה ארמי אובר אבי הוא 'המקטרג' הרוצה לאבר ולהזיק לעם בני ישראל, וזה אשר אמר הכתוב יש לאל ידי לעשות עמכם רע בכוחי להרע לכם על ידי קטרונים נוראים, אך מה אעשה ואלוקי אביכם אמר'ש - ר"ת ש'בת מ'ברכין א'לול, אמר אלי, היות ובני כה מתעוררים לתשובה ולתיקון דרכיהם בשבת זילג - בשמעם כי הנה מתקרבים ובאים ימי הרחמים והמליחות - וימי הדין, אי לכך מעתה השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע, ויותר אין בכוחי להזיק לעם בני' (הרה"ק המקור ברוך ז"ע היה אומר זאת משם המהר"ד).

ויהי'ר שנזכה להכיר ולהאמין כי הקב"ה הוא הנותן לנו כח לעשות חיל, ויקויים בנו וישראל עושה חיל, בבוא לציון גואל בב"א.

והנה נהגו לומר לאחר 'ברכת המזון' - 'הרחמן' שכולו בקשות נשגבות ביותר, וביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שעל כן מבקשים בקשות אלו אחר ברכת המזון, כי אחר שקיים האדם מצות עשה מדאורייתא, נעשה עת רצון בשמים, ושעת הכושר היא לבקש צרכיו מאתו יתב"ש, וכמבואר ברבינו בחיי (פרשת יתרו יט ג, והובא ב'מגן אברהם' או"ח סי' רסג סק"א) שכאשר האשה מדליקה נרות שבת, בידה להתפלל 'שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה'.

חיל ורעדה יאחזון - שבת מברכין אלול

בשבת זו מברכין מקהלות בני ישראל את חודש אלול הבעל"ט^ל, הרה"ק מהר"ד מבעלזא זי"ע אמר על דברי הפסוק שאמר לבן הארמי ליעקב אבינו (בראשית לא כט) 'יש לאל ידי לעשות עמכם רע, ואלוקי אביכם

לב. ידועים דבריו של הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע (במכתב לבנו, הובא בבית אהרן קמ"ט:), שהיות ואין מברכים את חודש תשרי בשבת שלפני תחילת החודש, על כן יש לכוון בברכת החודש של חודש אלול גם על חודש תשרי. ולפי זה חיל ורעדה יאחזון בכל לב, ביודעם כי הנה עתה מברכין כבר גם על ראש חודש תשרי - ראש השנה שהוא המשפיע לכל השנה הבאה, ונמצא שבברכת חודש זו נכלל כל שנת תשפ"ג וכל אשר יתרחש בה. ומספרים על אדמורי" בית בעלזא שהיו תדיר משבחים את מנהג בני אונגרין שהיו מנגנים את הניגון של הימים נוראים בעת ברכת חודש אלול, והיו מזמרים ברטט את ה'ראש חודש אלול יהיה ביום ה... ולמחרתו ביום ה... הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה', להזכיר לעם שהנה ימים המבורכים באים.

ואולי אפשר להסביר את השבח שיש בזה, עפ"י מה שעניינו הרואות שאף אם האדם עוצר את רכבו באופן הרגיל אמצע נסיעתו, מ"מ הגלגלים ממשיכים עדיין להסתובב וליסע, אך באם עוצר את רכבו בבלימה חזקה, נעצר כל הרכב לגמרי ואינו ממשיך ליסע כלל. כיו"ב בהגיע חודש אלול אם האדם נעצר רק מעט עדיין הוא ממשיך בהרגליו הקודמים, משא"כ בעת שנוסח הימים הנוראים מהדהד כבר באזניו, וחיל ורעדה יאחזון, בזה נעצר האדם לגמרי, ואינו ממשיך בכל מעשיו שעשה עד השתא.

ונזכיר כאן מנהג טוב שנהגו רבים וטובים, אשר בכל אחד מחמש שבתות אלו, משבת מברכים ועד השבת האחרונה של השנה, אומרים 'ספר' אחד שבתהילים, וכגון בשבת מברכים קוראים את ספר ראשון, וכן על זה הדרך. לג. ידועים דברי הגה"ק רבי ישראל סלנטער זצ"ל (אור ישראל אגרת יד) מלפנים כאשר ידעתי - כל איש אחזו פלצות, מקול הקורא קדוש אלול. וכן מסופר על החפץ חיים זי"ע (תולדות החפץ חיים עמוד קח) 'סח לנו רב גדול אחד פעם נודמן לו להתפלל עם רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל בבית הכנסת בשבת מברכים ר"ח אלול וכשהתחיל החזן לומר המילים 'ר"ח אלול יהיה ביום ה' הזדעזע רבינו ונרתע כל גופו, ופרץ בכי גדול עד שאימה וחרדה נפל על כל קהל המתפללים'. וכן שמעתי מפי אחד מגדולי הדור, שהיה נוכח בהלוויתו של הגה"צ רבי דוד בהר"ן זצ"ל במוצאי שבת מברכין אלול, והספידו הגה"צ רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, ובתוך הספדו אמר שבימים מקדם כה רעדו ופחדו בימים הללו עד שבעת שהיה החזן מכריז בשבת מברכין אלול 'ראש חודש אלול יהיה...' הגיעו בעזרת נשים עד כדי עילפון, והיו צועקים 'מים' 'מים'. ולדידן ייאמר, שלכל הפחות נחדל מלצעוק 'גלידה' (אייס קרים) ולרדוף אחר תענוגים ושאר הנאות. הרה"ק רמ"מ מלעלוב זי"ע היה מרגלא בפומיה לספר על הפחד והיראה אשר אפפו את זקנו הרה"ק רבי דוד'ל זי"ע, עד שמשרתות הבית היו נופלות זו על זו בבקשת סליחה ומחילה בעש"ק מברכין אלול, וכמנהג ישראל קדושים בערב יום הכיפורים...

